

A HALBŐR KALAP

Szerelmi történet

MILORAD PAVIĆ

Arkhadosz császári szabados a korai verőfényben fejébe nyomta halbőr kalapját, és nekilátott a vörösborból és olajbogyóból álló reggelijének. Rezzentlen szemmel figyelte a fa árnyékában lepkékre vadászó macskákat meg az előtte ülő öregembert, akinek paprikafüzér lógott a nyakában. Az öregember erős paprikával és ecettel ébresztgette érzékeit, hatalmas tagja jól kivethetően úgy fészkelte a köpenye alatt, akár az összetekeredett kígyó a homokban. Arkhadosznak sehogyan sem jutott eszébe az öregember neve.

– Az emberek neve olyan, akár a bolha – gondolta, kiköpve egy olívamagot, majd folytatta a tanulást: az öregember olvasni tanította.

„Inter os et offam multa accidere possunt” – olvasta Arkhadosz egy agyagmécses föliratát. Nőalakot formáztak meg rajta, aki egy férfin feküdt. A férfi két lábát a vállára emelte, arcát pedig a hasába fúrta. Hogy megértse, mit olvasott, Arkhadosz a föliratot nyomban lefordította görögre:

„A száj és a falat között sok minden megtörténhet . . .”

A fiú már régebről tudott görögül olvasni, de most a latint tanulta. Vékony köpönyeget hordott, mintha a Naiszosz vizéből merítették volna, s igen fiatal volt, mindent összevetve alig egyévnynél több álom volt még csak mögötte, meg két fűszerető, és csupán egyetlen leány; könnyű feje volt, s legelőbb írni tanult meg, és csak azután olvasni. Kezdetben átmásolta a betűket, anélkül, hogy bármelyiket is értené, de most már egybe tudta őket olvasni. És ez szenvedélyévé vált. Elolvasott

mindent, amit csak olvasni lehetett. Előbb olyan szavak kibetűzésével kezdte, mint „Agili”, „Atimeti”, „Fortis” vagy „Lucivus” az olajmécsek bélyegzőiről, majd utóbb, mintha nyílt tengerre ért volna, a kőlépcsők, a triposzok, a szentélyek, a falak, a sírkövek, a kardok és a gyertyatartók, a botok és a gyűrűk föliratainak böngészésével folytatta; elolvasta, mit ír az ajtók homlokzatán, a pecséteken, a sziklákon, az oszlopokon, az asztalokon, a székek támláin, az amfiteátrumokban, a trónusokon, a pajzsokon, a mosdókon és a fürdőekben, a tepsikben, a függönyök hosszán és a ruhákon, a poharak üvegein, a színházak ülőhelyeinek márványán és a lobogókon, a tányérokban, a ládákon és a vérték alatt, az aranypénzekon és a mellszobrok talapzatán, a fésűkön és a kapcsolokon, az üstökben, a mozsarakon, a tálak alján, és elolvasta, mit ír a fibulákon, a késeken, a napórákon, a vázákon és öveken, a homokon és a vízen, a madarak röptében, a sisakokon és az álmokban. És legfőképpen a lakatokon és a kulcsokon.

Mert Arkhadiosznak volt egy titkolt szenvedélye: igen kedvelte a szép kulcsokat. Tekintet nélkül arra, hogy egy láda zárjából származnak-e, netán a városkaput nyitják vagy valami öreg lakatot, esetleg egy szentélyt – addig sertepertélt, míg lopva el nem készítette a kulcs viaszlenomatát, és azután fémből ügyesen kiöntötte a másolatokat. Alapjában véve szeretett és tudott is az olvadt fémekkel bánni. Ez gyermekkorára emlékeztette, amely egy bányavidéken telt, s a bányának saját, Aeliana Pincensia föliratú pénze volt forgalomban. Időnként olyan kulcsokra is szert tett, amelyek régóta használaton kívül voltak. Özvegy kulcsokra, zár nélküliekre. Hogy szebbé varázsolja őket, új szarát öntött nekik, csillag, rózsa vagy emberi arc alakút. Leginkább az volt a kedvére való, ha kulcsainak fogantyúja helyére a Philippus Arabs császár képével vert pénzérmét illesztett, vagy valaki máséval, amelynek hátlapján női alak volt látható, és az „Abundantia” vagy a „Fortuna” fölirat.

A tanítója, látván Arkhadiosz kezügyességét, egy napon ezt mondta:

– Ha elég hosszú utat teszel meg északi irányba, a limesig és egy folyóig érsz, amelyet Danoubioznak, vagyis Isternek neveznek. Annak a partján áll Viminacium, amelyben császári pénzverde működik. Ott majd megnézheted, hogyan verik a tőkéken a mindenkori rézpénzeket.

– Mi az az észak? – kérdezte Arkhadiosz.

– Az az irány, amerrefelé haladva a nap vagy az egyik, vagy a másik füledet melegíti.

Arkhadiosz nem fordított különösebb figyelmet ezekre a szavakra egészen délutánig. Tanítója ekkor így szólt hozzá:

– „Boldogok azok, akik hivatalosak a bárány mennyegzői lakomájára . . .”

E szavakra Arkhadiosz úgy érezte, hogy körötte az idő fergeteges sebességgel kiszélesedik, ő pedig ugyanezzel a sebességgel távolodik önmagától. Kétségeit félretéve távozott Medianából, ahol addig élt: elhagyta hajlékát a kúttal, amelyben mindig ősz volt, meg a majmát is, amely kockavető képességéről volt nevezetes, és pénzt tudott nyerni.

Ám távozásakor elfelejtette megkérdezni tanítójától, hogy mi is a neve. Csak a kulcsait vitte magával egy karikára fűzve. Meg fején a halbőr kalapot, amit az öregember ajándékozott neki.

II.

Mindegyik városban más-más évszak uralkodik, gondolta Arkhadiosz észak felé haladtában, miközben fülével váltig a napsütéshez igazodott. A Thessalonikéből a limesre vivő utat járta, és nyomban nagy hévvel fohászkodni kezdett Hekatéhoz, aki az utak és az útelágazások őrizője. Ezt suttogta:

„A házi tűzhelyek fölött kavargó füstben madarak hangját hallani, és elolvadnak benne az első hópihék. Pilláimon a hó könnyekké válik, s ha lehunyam szemem, az arcomra pergett hideg csöppek tömbjén keresztül a fénytörést szenvedett messzeséget látom: a szél feketére vált, a szálfák akként közelítenek felém, miként vadak az ivóhelyükhöz, és egy sorba állnak körülöm . . .”

Valóban iszonytató halálokat látott ezeken a szálfákon meg az országutakon, és e halálok bármelyike az övé is lehetett volna, úgyhogy arra a következtetésre jutott, miszerint az egész élet, legyen bármily boldog is, nem éri meg az ilyen szörnyű és hosszadalmas halált a fán. És e halálok úgy termettek ott körötte, mint a gyümölcs. Fáradtsága és rémülete folytán kulcsait egyenként eladogatta, mert egyre nehezebben cipelte őket. Utazása immár elhúzódott.

Ám Arkhadiossal ekkor kellemes eset történt, ami fölbátorította abban a szándékában, hogy eljusson a pénzverdéhez. A távolban egy város tűnt föl, s már megörült, hogy vége hányattatásainak, amikor közölték vele, hogy az Singidunum, vagyis eredeti útirányától eltért

nyugat felé, és ahhoz, hogy Viminaciumba eljusson, tovább kell haladnia keletnek. Nem fogadta kiábrándultan a szavakat. Alig hallott belőlük valamit. Mintegy megigézetten nézte az útkeresztvezetődesben fölállított pompás bronzdarabot:

Amikor később megérezte az illatát, majd utóbb meg is látta a hatalmas és rettentő Danöbioz folyót, amely morajlásával az éjszakát tépázta, az ottani kompon már nem volt a helyén a révész. Azt mesélték, hogy minden este szellemek támadnak az utasokra, amint a komp kiúszik a révből. Úgyhogy egyedül szállt a kompra, majd nekivágott vele a sötétségnek és a víz sodrának. Valahol az út harmadán azt érezte, hogy vedlik, mint a kutya, majd fokozódik férfiúi sóvárgása, végül pedig hogy idegen, méghozzá női haj női be a fejét. Amikor túljutott a folyó közepén, az égen előtűnt a hold, s ekkor egy sárga lepkére figyelt föl, amely a komp sarkába húzódott sötét jelenség fölött lebegett. Erre Arkhadosz fölkiáltott, és a kísértetet a vízbe taszította, még hallotta is, ahogy csobban egyet a hullámok között, ő pedig hanyatt-homlok tartott a komppal a túlparti révbe, és bevette magát az első menedékhelyre, amelynek mécsvilágát meglátta.

Ült magában, és rágsálla a hatrétű háromszorsültet, amikor a menhelyen egy sáros és vizes alakzat jelent meg, a csontja velejéig áthatva a réműlettől, és Arkhadosz mellé telepedett. A köntöse alatt reszketett a harmadik csecse, amely a bal felől levő fölött nőtt.

– A folyón épp az imént támadott meg egy kísértet, és a vízbe vetett! – kiáltotta az ismeretlen.

– Én is kísértetet láttam a kompon – mondta Arkhadosz, de nyomban világos lett előtte, mi történt. Mindketten hangos nevetésbe törtek ki, amint fölismerték egymást.

– Gyenge kísértet vagy te, barátom! – közölte vele Arkhadiosz, és tréfásan meg akarta lökni a vállát, amikor észrevette, hogy a fölött a váll fölött még mindig ott repdes a sárga lepke, akár valami fénypamacs.

Arkhadiosz szemügyre vette a pillangót, el akarta kapni, de az nem hagyta magát.

– Hagyd csak rá, nem árt neked – szólt az ismeretlen – , itt röpdös már, azt mondják, évek óta. Engemet kivéve mindenki látja.

– Mid ez neked?

– Ki tudhatná? Én arra vélek, hogy a fény és a szerelem szelleme, a lélek formáinak kovácsolója, az én női démonom . . . A neve Erósz. Minden férfinak a válla fölött ott van a női démona, a nőknek viszont a férfidémon. Ezek a sóvárgás démonai. Azt mondják, az én démonom akkor is itt motoszkál köröttem, amikor az officinában dolgozom.

– De ki vagy te?

– Rabszolga, és tagja annak a személyzetnek, amelynek familia monetalis a neve.

– Az micsoda?

– Az a császári pénzverde.

– Te vered az ezüstöket?

– Nem, a nummi mixti az én dolgom. Ez a legrosszabb pénzverési mód az egész Viminaciumban . . .

– Viminaciumban?

– Igen.

– Most a víznek melyik partján fekszik Viminacium?

– Azon, amelyiket az imént hagytunk el a komppal.

– Tehát tévedésből keltem át . . .

– Ha Viminaciumba tartasz, vissza kell jutnod a túlpartra. A kompra holnap estig kell várnod, mert ezzel már mások visszatértek. Cras, cras, semper cras . . .

– Mit mondtál?

– Holnap, holnap, mindig holnap . . . Így van ez, fiú. A teljes emberélet összessége a holnap. És én, én holnap nem megyek Viminaciumba.

– Hanem?

– Engemet a procurator monetae más ügyben küldött útra, és csak hús nap múlva érkezem vissza.

– Ki az a procurator monetae?

III.

Úgyhogy Arkhadiosz eladta kulcsai közül az utolsó előttit, majd aludni tért, és csak másnap este szállt föl a Danoubiozon át tartó kompra, rettegéssel telve és női hajjal a fején.

Egyedül volt a kompon, már amennyire a sötétben ki lehetett venni, körötte dallamos csönd honolt, és hallotta, amint a hatalmas harcsák kimásznak a folyó partjára a füvet legelni, meg hallotta, hogyan zúg a füle, a bal mély hangon, a jobb a legmagasabban. Hogy bátorságot merítsen, dalolni kezdett. A komp már megközelítette a túlpartot, amikor rájött, hogy az ő hangja mellett szinte hangtalanul még valaki ugyanazt a dalt énekli, itt, a közvetlen közelében, szinte a háta mögött. Nem volt mersze hátranézni, a jobb kezével nem lelte volna meg a balt, de egyszer csak fölördített, és támadásba lendült. Az ismeretlen teremtmény görcsösen szembeszegült vele, és hosszú hajzatával úgy fonta körül, mintha gladiátorhálót vetett volna rá. Mindketten végigzuhantak a komp padlatán, miközben Arkhadiosz megérezte, hogy női démon van alatta.

– Empuza! – gondolta iszonyodva. Akkor ez a női démon pofon vágta, ő viszont a magáévá tette több hónapja tartó, kivetetlen férfimenziseinek minden heveségével, majd a vízbe lökte, a part sarába, maga pedig elmenekült a révben levő menedékhelyre.

Amikor belépett, azt gondolta, istállóba került . . . Az odúban égő tűz körül mindenfelé malacok, ludak párban, nyulak, kakasok meg csirkék. Valamennyit fából faragták és kiszínezték, hogy az utasok tudják, mit szolgálhatnak föl nekik. Arkhadiosz épp héjában sült tojást fogyasztott, amikor az odúba egy sáros és víztől csöpögő lány lépett, odaült mellé a tűzhöz, hogy megszárogassa hosszú haját, és így szólt:

– Kísértettel találkoztam a kompon. Alig tudtam élve megszabadulni tőle. Belevetett a vízbe.

– Tudom – válaszolta Arkhadiosz. – Én meg női démonnal találkoztam, alig tudtam kitépni magamat a hajából. Elragadta a halbőr kalapomat, azt, amelyik most a te fejedben van.

És erre elnevelték magukat. Akkor a lány ezt mondta:

– Kísértetnek túl gyenge voltál!

Arkhadiosz így felelt:

– Te meg nőnek túl erős.

– Démont csak az lát, aki démont akar látni – fejezte be a lány, és visszaadta a kalapját. Távozóban megjegyezte:

– Hogyhogy épp halbőr kalapot viselsz? Tudod, mit jelent a hal?

– Nem.

Fölnevetett, és még hozzátette:

– Ha a napokban megfordulsz valamelyik piacon, vásárolj meg azt, amit elsőnek kínálnak. A többi az én gondom.

Reggel Arkhadiosz elfogyasztotta a szokásos bort meg olajbogyót, s úgy döntött, nem siet Viminaciumba. Elege volt az úton levésből.

Itt szeretett volna maradni egy időre, ahol volt, hogy kipihenje magát a nagy folyón. Ezt suttogta maga elé:

„Mosatlan edényből esszük a holdfényt és a fiatal kerteket, melyek meggyel és lombbal töltik meg árnyak csupaszát . . .”

IV.

Tavaszi volt, és a legelőket a holnap reggel illatát ontották, majd elérkezett a nyár, és a mezők illata a tegnapi napéval lett azonos. Arkhadiosz elment a piacra, hogy dardániai sajtot vásároljon. Mielőtt azonban talált volna, egy árus olyan dolgot kínált neki, amelyet azelőtt sohasem látott. Egy fiú fából ügyesen kifaragott, különös, szélesre tárt karú alakmása volt, amelyet színesre festettek.

– Mi volna ez? – kérdezte az árustól.

– Ez olyasmi, mint a kulcs.

– Fakulcs? – képedt el Arkhadiosz a szoborra meredve. Fogantyú helyett a széjjeltárt karok, két egymásra helyezett lábfeje pedig a kulcs tolla, az a része, amely a zárat nyitja. A kulcs négy nyílás volt, egy-egy a két kézfejen, egy közös a két egymásra tett lábfejen, és egy a bordák közt.

– Kicsoda ez? – folytatta a kérdezősködést Arkhadiosz.

– Jupiter fia. Az anyja meg egy zsidó nő.

– És milyen zárnak a kulcsa?

– Zárat ezután kell találni hozzá. Azt mondják, minden zárat nyit, de én még nem próbáltam.

Arkhadiosz fölnevetett, és megvásárolta a kulcsot.

– Még egy özvegy kulcs – gondolta, és vitte a hóna alatt a fakulcsot. Ám hamarosan észrevette, hogy nem egyedül megy. Valaki ott haladt a sarkában, és mindig a lába nyomába lépkedett. Hátrapillantott, és egy hollófekete hajú lányt látott, akinek hajfonatai szentélyforma valamit alkottak a fején. Kezében madárkalitkát vitt. A kalitka üres volt, de drótszálai úgy zengtek, akár a líra húrjai.

– Mit kívánsz? – kérdezte tőle, de verejtékének szagát ismerősnek találta.

– Semmit.

– Miért követsz?

– Nem téged követlek. Én a kulcshoz tartozom. Ha megvásároltad a kulcsot, engem is megvásároltál. Én mindenüvé a fakulccsal tartok, és nem válok meg tőle. Mikhainának hívnak. Ne félj tőlem. Nem leszek a terhedre . . .

Arkhadiosz arra gondolt, hogy nem nyúlt a kockához, amióta a majmát hátrahagyta Medianában, úgyhogy magával vitte a lányt.

– Jó lesz arra, hogy néha együtt vessünk kockát.

Az utolsó pénzén kiváltott, ideiglenes és szűkös szállásán a fakulcsot a piciny, földes helyiség falára akasztotta, és itt helyezte el Mikhainát is. Az aprócska zug jól a talajba volt ásva, a vizesedényben három napig friss maradt a víz, és itt a gondolatok nem merültek feledésbe.

Együttlétüknek ezekben az első napjaiban fölfigyelt arra, hogy ha szépen szól Mikhainához, valóságos szépség válik belőle, ha viszont megrója, elcsúful. A magával hozott kalitkát a bejárat fölé akasztotta, és nyomban nagyon szépen énekelni kezdett. Gyorsan és erőfeszítés nélkül váltott át a halk hangokról a lehangosabbakra, a leggyorsabbakról a lassúkra, s a magasakról a legmélyebbekre. Azzal még inkább meglepte, hogy úgy tudott főzni, mint más senki. Amikor ezt közölte vele, ezt mondta:

– Senki Odüsszeusz volt . . . Viszont minden nőnek kell hogy legyen egy „saját” étele, amit csak ő tud elkészíteni. Ugyanakkor minden ételnek megvan a saját dala. Például az az ikrás mártás borból és fokhagymából azt szereti, ha a készítése közben a halról énekelnek neki. Az ilyesfajta dal mellett sikerül a legjobban.

És megtanította a halról szóló dalra. Néha csókkal ébresztette, és megtanította, hogy minden embernek megvan a maga éjszakája.

– Ez azt jelenti, hogy a férfiaknak is, és nemcsak a nőknek megvan a maguk éjszakája a hónap folyamán. És azt is jelenti, hogy nem mindegyik éjszaka a tied – magyarázta –, úgyhogy neked magadnak kell eltalálnod, melyik éjszaka épp a tiéd valamennyi éjszaka közül. Azután azt is el kell találnod, hogy mihez kezdj velem, mire fordítsd – szerelemre, gyűlölködésre, tolvajlásra, csillagnézésre, álomban történő bosszúra és gyógyulásra, vagy utazásra és halászásra. Egy éjszakát ezerféleképp ki lehet használni, de, mint mondtam, a hónapnak csupán egy vagy két éjszakája a tied, és csak egy helyes módja van a kihasználásuknak. Akik elvétik, általában észre sem veszik, de ebbe belebetegsznek . . .

– Miért kellene eltalálnom, hogy mely éjszakák az enyéimék?

– Hogy megtisztulj. Csupán ezeken az éjszakákon tisztulhatsz meg.

V.

Egy este, amikor belépett, az aprócska helyiséget kitöltötte a holló-fekete haj, kibontva árasztotta el a sarkokat, Mikhaina pedig ebben az éppen megfésült hajában, akár a sátorban, úgy térdelt a falra akasztott fakulcs alatt, két tenyeréből kagylót képezve.

– Az összekulcsolt kéz az a betű, amelyet elfeledtünk – mondta, Arkhadiosz pedig fölismerte őt erről a hajáról. Mikhaina összezárt tenyerét odatartotta Arkhadiosz füléhez, ő pedig a tenyérből görög nyelvet hallott, kelta költeményt és olyan énekszót, mint a zsinagógában.

Amikor kibontotta Mikhaina összekulcsolt ujjait, a tenyerében zenélő tengeri kagylót talált. És ebben az érintésben forró bőrén megérezte a lány hűvös ujjait, ami vonzalommal töltötte el iránta.

– Cras, cras, semper cras . . . – suttozta a lány, arra készítve Arkhadioszt, hogy megtanítsa, hogyan öltözködnek a férfiak. Ekként vetkőztették és öltöztették kölcsönösen egymást, ő Mikhainát férfiruhába, Mikhaina viszont őt női ruhába. Akkor Mikhaina Arkhadiosz két lábát a vállára emelte, és fejét a hasába fúrta.

– A száj és a falat között sok minden megtörténhet – jutott eszébe Arkhadiosznak, és Mikhaina mellbimbóinak részéből két parányi dugót szívott ki, nem nagyobb, mint két homokszem. Ebből látta, hogy Mikhaina réges-rég nem szeretkezett. Végigzuhant rajta, és Mikhaina megérezte, miként növekszik és lélegzik Arkhadiosz gombája a szíve

alatt. Arkhadiosz kilövellte a reggelik olajbogyójával és borával etetett magot, és a hátára fekvé így szólt:

– Az örök, szennyes lélek fölfalja a testet.

A lány csak végigmérte. Arkhadiosz hasán megtermett, nyirkos pisztiráng fehérlett, fölpuftadt kopoltyújú, a hátára fordulva.

– Mi a lélek? – kérdezte Arkhadiosz.

– Hallottál már a krétai labirintusról? A lélek és a test labirintus – mondta halkán Mikhaina –, mert a labirintusnak is van teste meg lelke. A test a labirintus falai, a lélek pedig az útvesztők, amelyek elvezetnek vagy nem vezetnek el a középpontba. Bemenni a születés, kijönni – a halál. Ha lerontják a falakat, csak az útvesztők maradnak, amelyek elvezetnek vagy nem vezetnek el a középpontba . . .

Ott feküdtek a fakulcs alatt, és hallgattak. A fiú 1356 tengeri mérföld távolságra feküdt a lánytól, és Pathmosz szigete mellett fürdött a gondolataiban egy másik fiúval, akinek a haja fehér tollhoz volt hasonló.

– Te a női démon vagy a kompról – mondta ki végül. – Azt mondják, hogy az ilyenek, mint te, képesek megálmodni a holnapot. Mi is hát a holnap?

– Cras, cras, semper cras – válaszolta a lány.

A profetikus álmokra és a jövőre vonatkozó kérdésekre Mikhaina sokáig nem válaszolt. Vagy csak igen talányosan, például így:

– Menj és hallgasd meg, mi hallatszik az én kalitkából.

Ezen csak nevetett Arkhadiosz, mert a kalitka üres volt, ám időnként csakugyan úgy vélte, hogy a kalitkából jajveszékelést, vasak csörgésébe elegyedő kacagást hallani, azután szerelmes sikongatást, szél vagy víz neszeit. Ez azonban mégsem hangzott úgy, mint a jövőre vonatkozó kérdéseire adott válasz, amíg Mikhaina végül meg nem mondta neki:

– Minden álom mélyén, ha alaposabban elmerülünk benne, álmodója halála rejlik. Ezért, amint fölbredünk, elfeledjük, amit az álom legmélyén láttunk. Mert az ember múltja és jelene csak a titkokban él. Minden másban halott. A jövő pedig számunkra idegen, érthetetlen hangzású nyelv. A jövő egy óriási kontinens, amelyet ezután kell felfedeznünk, talán egy Atlantisz. Ott nem ér a pénz, amellyel mi fizetünk. A tekintetünk is érvénytelen. A jövő csak akkor lát bennünket, ha elmosolyodunk vagy sírva fakadunk. Különböznék egyikünket sem ismeri. De vigyázz, az, hogy én látom a jövőt, nem jelenti azt, hogy én is alakítom. Én csupán mint tükör látom, és nem vagyok felelős sem a jótéteményeiért,

sem a gonosztetteiért. Annyit mondhatok, hogy a jövő ugyanolyan undorító, amilyen a múlt, és én, habár vele foglalkozom, és állandóan a társaságában vagyok, nem állok teljességgel az oldalán . . . „Jaj nektek, akik a földön és a tengereken éltek, mert a Gonosz leszáll közétek, nagy haragvással, tudván, hogy kevés idő maradt hátra . . .”

– Ez a mai a te éjszakád? – kérdezte Arkhadiosz, mintha nem is hallgatott volna arra, mit beszél Mihhaina.

VI.

Másnap elővette dobókockáit, és elkezdtek kockát vetni. Mihhaina egyetlen alkalommal sem találta el, hogy mit mutat majd a kocka, és mindegyik játszmat elveszítette. Hogy megvigasztalja, Arkhadiosz neki ajándékozta a bronzkarikát a megmaradt legszebbik kulcsával. Mihhaina a nyakába akasztotta, és nekilátott varrni.

Varrás közben így szólt hozzá:

– Ha látnokká akarsz lenni, nem elegendő, hogy a magad férfiálmait fürkészd. Ha a jövő kulcsát óhajtod megszerezni, meg kell tanulnod mind férfi-, mind női álmokat álmodni. Rá kell jönnöd, miben rejlik közöttük a különbség.

– Mert milyenek a női álmok? – kérdezte.

– Gondolom, ez téged nem fog érdekelni. Neked az a dolgod, hogy kulcsokat kovácsolj és pénzeket verj, amelyek máról holnapra érvényesek, vagyis a következő császár trónra lépéséig. Ezért nagyobb hasznát látod, ha valami másra tanítalak meg. Nem szükséges, hogy te magad látnok légy. Nem kell a szemed fokhagymaborral, petrezselyemmel vagy másféle zöldséggel dörzsölnöd. A más álmából is kiolvashatod, hogy mi következik holnap.

– Cras, cras, semper cras . . . – mondta Arkhadiosz.

– Az álmot, akár csak valakinek a jövőjét, el lehet ragadni vagy el lehet lopni. Megtaníthatlak arra, hogyan lopl el a más álmát. Még az enyémet is, ha akarod. Az álmok legkönnyebben betegség során lophatók el, amikor mind a tolvaj, mind a leendő kárvallott gyöngélkedik. Leülsz egy alvó mellé, és megvárod, hogy az álma kiteljesedjék. Akkor szájon csókolod, hogy ezzel fölébreszd, és a csókkal magaddal viszed álmának megálmodatlan felét, akár a róka a tyúkot. Én az ellopott

álmokat a kalitkamba zárom, és időnként, jókedvemben szélnek csesztem őket, mint a fogva tartott madarakat. Egyformán vannak közöttük férfi- és női álmok. Mindegyiket egészen jól hallani . . . De a te álmaidat nem a kalitkában tartom. A te álmaid a kagylóba kerülnek . . .

– Miket varrogatsz? – kérdezte hirtelen Arkhadiosz.

A helyiség gyönyörű, különböző színű ruhákkal, vörös gyapjúval ki-varrott köpenyekkel volt tele. Volt köztük olyan színű, mint a nedves cimet, volt olyan, mint a friss moha, vagy mint a forró opál és az elhúlt vér. Csakhogy ezeket a ruhadarabokat nem önmagának varrta. Valamennyi hatalmas méretű volt.

– Ezek a mi házunkra való ruhák – mondta. – Szépen föl szeretném öltöztetni a házunkat, azt szeretném, hogy a legdrágább ruhákban pompázzon . . . Tudom, te hamarosan el fogod hagyni, de amíg itt vagy, hadd legyen addig a legszebbik a házak közt . . .

Mikhaina szemrebbenés nélkül nézett rá, miközben érezte, hogy pillantásának színétől, lábának mozdulatától vagy hajának illatától hogyan kavardul föl és sokasodik Arkhadioszban a mag. Meg azt is érezte, hogy az a mag, ami Arkhadioszban ébred, egy leánygyermek nemzése céljából serked. Arkhadiosz figyelmeztette:

– Ne hagyj az utolsó falatot a tányérodon, az a szegénység beköszöntét jelenti!

– Én szegény is akarok lenni! – válaszolta Mikhaina.

E pillanatban Arkhadiosz rápillantott a Mikhaina nyakában lógó bronzkarikára, amelyen a kulcs volt. A karika színe sötétre változott.

– Beteg vagy? – kérdezte tőle.

– Hát nem látod? Már két éjszaka azt álmodom, hogy valami keresztülfut a párnámon. És te?

– Már három napja halott vagyok.

Erre Mikhaina fölnevetett, és nekilátott fészükdödni.

Miközben fészükdött, Arkhadiosz üszkös szénnel és árral lerajzolta egy cserépdarabra. A haja sisak formájúra volt összefogva.

– Én nem téged szeretlek, Arkhadiosz – mondta neki Mikhaina, miközben olajággal játszadozott –, mást szeretek.

– Kit?

– Nem tudom. Még sohasem láttam. Csak a hangját hallottam. Az álmodból ordít valami különös hangon, ami nem a te hangod, és rettentően félek tőle. Valamelyik este fölismertem ezt a hangot, miközben

szeretkeztünk. Ez a hang szólal belőled akkor is, amikor szeretkezünk. Én őt szeretem, és nem tégedet, Arkhadosz.

E szavakra Arkhadosz a cserépdarab másik oldalára lerajzolta teljes alakját, kezében olajággal.

Amikor látta, milyen szomorú, az ölébe vonta, és pénzérméssel vigasztalta. Megmutatta neki az ezüstpénzen az oroszlánt, ami azt jelentette, hogy az a pénz Singidunum területére szóló fizetőeszköz, ahol a IV. Flavius légió állomásozik, azután megmutatta neki, hol tüntetik föl a pénzen a helyi időszámítás szerinti évszámot, és hogy miről lehet megállapítani, hol verték a pénzt, vajon Siscia, Stobi vagy Viminacium pénzverdéjéből került-e forgalomba. Épp amikor egy rézermén látható bikát mutatott neki, magyarázva közben, hogy ez a VII. Claudius légió jele, Mihhaina arra gondolt, hogy az Oroszlán a Nap háza, a Bika meg a Vénuszé, majd elaludt.

Arkhadosz megvárta, amíg álmainak nekiiramodó csordája nyargalva el nem tér valamerre nyugat felé, s akkor egy csókkal kitépte Mihhaina testéből a végig nem álmodott álmot. Mihhaina sírásba tört ki és fölérredt, ám a zsákmány már Arkhadosznál volt, és mindent világosan látott:

Mihhaina álmában a hangok két elragadó cérnaszála lebegett, majd előtűnt egy ládika, és fölnyílt – a fedelén néhány aranyos szó és számjegy állt, amelyeket Arkhadosz ugyan elolvasott, de nem értett:

Reggel Mihhaina megkérdezte, hogy mit látott az álmában, de számára Mihhaina álmának semmi értelme sem volt. És ezt meg is mondta neki. Utána kinyitotta Mihhaina kalitkáján az ajtót, és valamennyi álmot világgá engedett. Velük ezt az utolsót is.

VII.

– Amíg gyorsan éltünk, időnk lassan telt, és mi gyorsabbak voltunk nála. Most lassan élünk, és időnk sebesen múlik . . . Elég volt a lustálkodásból, Mikhaina! Készülődj, holnap indulunk Viminaciumba! – szólt Arkhadiosz, amint elérkezett az ősz.

Lekasztotta a falról a fakulcsot, és kivitte a piacra, hogy eladja. Amikor hazaért, akkorra Mikhaina a káprázatos ruhákat, amelyeket a házra szabott, ráadta piciny lakukra. Arkhadiosz szólóingatni kezdte, ám válasz nem jött. Föltépte a szövetet, és belépett a házba, de ott sem lelte. A lány egyszerűen eltűnt. Csupán a bronzkarikát találta az ágyra dobva. Csak most nyilallt belé, hogy mit tett, futott vissza nyomban a piacra, de az embert, akinek a fakulcsot eladta, már nem találta ott.

Két napon át hiába kérdezősködött utána, a harmadik napon azt mondták neki, hogy az az ember, aki a fakulcsot megvásárolta, alighanem fölszállt a kompra. És hogy valami lány is volt vele. Arkhadiosz nyomban a folyó felé vette útját, ám látta, hogy az emberek csapatostul futnak tova a vízparttól. A Danöbioz túlszéljén a barbárok tömött menetoszlopokban vonultak föl, és átlépni készültek a limest. Jól kivehetőek voltak ők maguk is, meg a lovaik és a kutyáik is. Sőt, az asszonyok is, akik zsákmányukként magukkal hurcoltak. Az a hír járta róluk, hogy nem tudják, mi a háború. Egy időben raboltak és gyűjtogattak egy keveset, ugyanakkor kicsit vadászgattak, kicsit gyilkoltak, kicsit háltak az asszonyokkal, akik útközben a fogságukba estek. Mindegyikük azt tette, ami épp az eszébe ötlött. Képtelenség volt harcolni ellenük, valóságos áradatként tódultak elő, csak futni lehetett előlük, majd megvárni, amíg maguktól visszavonulnak.

Arkhadiosz még egy napig maradt itt, maga sem tudván, mire vár, majd úgy döntött, hogy a helyzet ellenére átkel a folyón, és fölkeresné Mikhainát, akár a barbárok között is. Tudta, hogy a IV. Flavius-légiónak nem áll szándékában védeni a limes e részét, mégis abból a pénzből, amit a fakulcsért kapott, vásárolt magának egy kardot, és lement a partra. Át akart volna kelni a folyón, de a komp a túlszártan állt. Egy maroknyi emberrel, aki még nem menekült el, ott állt a sárban, és tekintetüket észak felé meresztették. Akkor látták, hogy a túlsó, barbár oldalon egy lovas a parton lefelé megsarkantyúzza hátasát, és fölkenyszeríti a kikötött kompra. Le sem szállva a lóról, a komppal nekivágott

a folyó sodrának, s épp arrafelé haladt, ahol, egy csomó embertől körülvéve, Arkhadiosz állt a karddal. Látszott, hogy a kompot és rajta a magányos lovast hogyan hozza magával az ár. Akkor egyszeriben a lovas a ló füle fölött előrenyújtotta kivont szablyáját, és Arkhadiosz megértette, hogy a barbár tüzet hoz át a vízen. A lapjával fölfelé fordított szablyán hét meggyújtott faggyúgyertya égett. Amint a római partra ért, sarkantyúját a ló oldalába nyomta, és lassan leléptetett a kompról az emberek közé, mindvégig megtartva a hét lángot a szablyája lapján. Érezték, hogy körötte disznósír szaga terjeng. Amikor Arkhadiosz elé ért, aki kardját készenlétben tartotta, a barbár így kiáltott: „Hopp!”, és kikapta szablyáját a gyertyák alól, egy suhintással valamennyit kettévágta a levegőben, majd a gyertyák égő felét ismét felfogta a szablya lapján, anélkül, hogy egy is kialudt volna.

E pillanatban Arkhadiosz meg mindenki eleven a part mentén fejezve futásnak eredt, és senkinek közülük eszébe sem jutott megállni, amíg Viminaciumba nem ért.

– Az ilyen kétbalkezes, mint én, még a kenyérhéjban is képes megvágni magát – suttogta maga elé a menekülő Arkhadiosz.

Viminaciumban ráakadt a kompon szerzett ismerősére, akit kísértetnek nézett. Válla fölött még mindig ott libegett a sárga pillangó.

– Cras, cras, semper cras – mondta a rabszolga nevetgélve, és elvezette Arkhadioszt az officinátorhoz, akinek megmutatta az általa öntött kulcsot, és így a jövevényt fölvelték a pénzverdébe, mérték után rézlapkákat szabni, amelyből majd a rézpénzeket verik.

Arkhadiosznak megfelelt ez a munka. Simulékony volt, és ismerősének halála után azzal bízták meg, hogy a megboldogult helyében ő készítse az ezüsthártyával bevont bronzérméket. Ezeket hívták nummi mixtinek.

Ám amikor idejéből futotta, Arkhadiosz a piacokat járta, és hallgatta az emberek meséit, és afelől kérdezősködött, nem látott-e valamelyikük valamerre egy fakulcsot. És egy lányt hosszú, hollófekete hajjal. A Mihhaina után való nyomozás során mindenféle emberrel összehozta a sorsa. Az egyik képes volt nagyszerű történeteket kitalálni, de ügyetlenül adta őket elő. A másik képtelen volt bármit is kitalálni, de kitűnően mesélte a mások történeteit. A harmadik sem egyikhez, sem másikhoz nem értett, de amit az előbbi kettő mesélt szerte a piacokon, az mind erről a harmadikról szólt. Épp egy ilyen, tompának számító egyén, de hírneves és mindenféle történetek hőse, aki halbőr kalapot viselt, mond-

ta végül Arkhadiosznak, hogy valahol a Pontus partján egy szentélyben látott a falra fölakasztott fakulcsot.

Ebben az időben Arkhadiosz már házasember volt, egy kislány apja, akit Flacillának hívtak. Véletlenül esett meg ez vele. A szűk utcason egy lány kapkodásában kitolta elé a hátsóját, elzárva előtte az utat, ő pedig, görög szokás szerint, a seggébe csípett. A lány elejtette a lelkeket őrző párnát, amit vitt, és pofon csapta Arkhadioszt. Úgy sejtett föl előtte, hogy e pofonban arra a pofonra ismer, amit Mikhainától kapott a kompon. Idő szűkében ezt nem volt módja ellenőrizni, mivel már a lányon feküdt, és csinálta neki Flacillát. Azóta hármásban Viminaciumban laktak, ahol Arkhadiosz ahhoz az officinához tartozott, amely öntőformákban készítette a pénzérméket. Ez nem volt valami érdekesítő mesterség. Ezen a módon gyakran inkább másolatok készültek meg hamis pénz, emellett az érmék fölirata is rosszul olvasható volt, és Arkhadiosz nem szerette az ebben az officinában folyó munkát . . . Így nem kellett sokáig töprengenie. Elbúcsúzott a családjától, és a folyón lefelé a Pontus Euxini felé hajózott, hogy ott keresse Mikhainát.

VIII.

A kétkormányú hajón a halról szóló dalt dúdolta, amikor egy halbőr kalapot viselő lány odalépett hozzá. Mintha a dal vonzotta volna. Arkhadiosz mindjárt észrevette, hogy mellének óriási bimbói vannak, amelyek, mintha ujjak volnának, gyűrűt visel. Ezeken a gyűrűkön keresztül kék könnyekben tej csöpögött. Kísérletet tett, hogy megölelje, de a lány kitért előle, mondván, hogy őbenne vér van. Arkhadiosz azt gondolta, hogy érti, de a lány még hozzátette, hogy papnő, és Isten vére van benne.

- Sangreal – mondta, és kivett a szájából egy aprócska vörös követ.
- Ugyan mi ez? – kérdezte Arkhadiosz.

A papnő akkor elmondta a kicsiny kő történetét. Ez „királyi kő” volt, voltaképpen Isten vérének egy megkövült cseppje. A papnők ezeket a köveket nemzedékről nemzedékre örökítették egymásra már majd háromszáz esztendeje. A szentélybeli szertartások alkalmával a szájukban tartották őket, és rajtuk keresztül mondták föl az imákat. Ettől némelyik kő igencsak kopott volt és egészen apró, míg más darabok, amelyeket

ritkábban használtak, nagyobbak voltak. Legtöbbször egy picinyke vörös követ értékeltek, amelyet egy palesztinai szentélyben őriztek. Azt tartották róla, hogy egy Magdaléna nevezetű papnőé volt, aki már rég meghalt Galliában, de mielőtt a nyílt tengerre szállt volna, szülőföldjén elhelyezte a követ, amelyen keresztül imádkozott . . .

Amikor Arkhadiosz meghallotta a történetet, érdeklődni kezdett a lánytól a szentély után, amelynek a falán fakulcs függ, mire azt felelte neki, hogy tud ilyen szentélyről, és hogy jó úton jár.

Amikor leszálltak a hajóról, útítársnője egy hegyet mutatott Arkhadiosznak, amely alatt álmában is el tud aludni.

– És aki álmában elalszik – mondta –, az egy másik életben fog fölébredni.

Azután ittak a földomborodó víz forrásából – a megismerés vizéből, látták az ajtót, amelyen ha valaki belép, negyven nap múlva meghal, és a rézszerűt, amelyen tíz ló nyomtatta a búzát. Amikor búcsút vett útítársnőjétől, a víz fölött a levegőben már ezer éve lebegett a szikla, mert Salamon elrendelte a démonoknak, hogy ott tartsák. Az ugyanilyen szikla a parton pedig ontotta magából a vizet, akárhová is helyezték.

Arkhadiosz azonban nem annak az eligazításnak az alapján lelt rá a szentélyre, amelyet kapott. Az említett parton semmiféle szentély sem állt. Bizonyos úton járók közölték vele, hogy a szentély a föld alatt van. Amikor leszállt, látta, hogy a szentély falán valóban ott függ a fakulcs. Csak ez itt sokkalta nagyobb volt annál, mint amelyiket Viminaciumba való indulása előtt eladott. Előbb a környéken kérdezősködött, majd magában a szentélyben a papnőktől, hogy nem él-e közöttük egy Mikhaina nevű lány. Közölték vele, hogy nem él, és hiába is keresi, ha a lány papi fogadalmat tett. Meg azt mondták még, hogy adnak neki enni.

Kiábrándultan és fáradtan égő áldozatot mutatott be a szentélyben, ahogy mások is tették, majd odaült a fából ácsolt asztalhoz, és megvárta az ebédidőt. Legelőbb a tetraposzt hozták ki, rajta égő mécszet. És egy pohárkában búzát, és a búzába hét gypjával bevont pálcikát állítottak. Akkor egy tálat nyomtak a kezébe, ebbe borból és fokhagymából készített ikrás mártást tölthettek. Már az illatáról fölismerte.

– A száj és a falat között csakugyan sok minden megtörténhet – villant át rajta, mert ez az étel Mikhaina főztje volt. Mint az őrült futott a papnőhöz, aki azt állította, hogy Mikhaina nincs a szentélyben, és kérlelte, engedje őt ahhoz, akit keres. Amikor látta, hogy a könyörgés

mit sem segít, a nevéen kezdte szólongatni Mikhainát, majd elénekelte a halról szóló dalt is, végül pedig fáradtan leroskadt egy fa árnyékába, még mindegyre a tálkát szorongatva a kezében.

A szentély többi látogatója furcsállkozva nézte. Ekkor egy embert vett észre köztük egy kislánnyal, akiről úgy találta, hogy Mikhainára hasonlít, és egy pillanatra azt gondolta, hogy talán ők is Mikhainával szeretnének találkozni.

– Nem Mikhaina embere és kislánya lehetnek ezek? – merült föl benne a kérdés. A kislány mosolyogva nézett rá, de ez a mosoly valahogy idősebbnek tűnt, mint ő maga. Arkhadiosz épp meg akarta szólítani őket, ám az idegen hirtelen fölkiáltott: „Né!”, és lehajolva, Arkhadiosz lába előtt egy nagy zöld kővel ékesített gyűrűt kapart ki a homokból.

– Ez a jó ember és én egy gyűrűt találtunk – mondta a mellette álló kislánynak, majd így szólt Arkhadioszhoz:

– Felezzük el! Te fogd a gyűrűt, mivel a te lábad előtt hevert, nekem pedig adj egy ezüstöt.

Arkhadiosz zavarba jött, mivel értett az ötvösséghez, s ahogy rápillantott a gyűrűre, nyomban látta, hogy értéktelen utánzat, amit az idegen a markában hord, s azzal csalja lépre a hiszékenyeket, hogy úgy tesz, mintha megtalálná a lábuk előtt a homokban.

Ez elszomorította, mert rádöbbsent, hogy ekkora csalóból, még ha valóban Mikhaina embere is volna, úgysem szedhet ki hitelt érdemlő értesülést.

Ekkor haladt el mellettük az a papnő, akivel mér két ízben is beszélt. A fején halbőr kalap volt. De csak ezt közölte vele:

– Ne aludj el az alatt a fa alatt. Aki ott elalszik, hetven esztendeig fog aludni. És ne járjon az eszed többé a te Mikhainádon! Ha ő Isten fiát követi, akkor boldog, és az Ő menyasszonya lett.

És a papnő a fakulcsra mutatott, amely ott függött az altemplom falán.

– Az Ő jele a hal, és ezért Mikhaina halbőr kalapot tett a fejére, amelyet mi valamennyien hordunk, és soha többé nem lesz Mikhaina. És nem lehet többé a te menyasszonyod. Most maga Isten az ő vőlegénye, aki a király és a jövődj kulcsa . . . Én nem tudom, hol van most a te Mikhainád – mondta végül a papnő –, de az bizonyos, hogy másképpen hall, mint te . . . És sebesen néz, mint valamennyi asszony. Sebesebben néz nálatok, embereknél. Mert látja a jövőt. Ezért úgy gondolj Mikhai-

nára, mint arra a fügefára, amely mesére tanít: amikor ágai megújulnak és kizöldellnek, tudhatod, hogy nincs messze a nyár . . .

– És én? Velem most mi lesz?

– Tegyél te is halbőr kalapot a fejedre, és szenteld magad Mikhaina Istenének.

– De én Mikhainát keresem, és nem Istent. Ugyan mi lehet Isten?

– Isten a szeretet.

– Mióta vált Vénusz férfitársa? – méltatlankodott Arkhadiosz, és lement a partra, hogy hajót keressen, amely visszavinné.

A hajón ott volt az az ember is a kislányával, akivel a szentélynél találkozott. Arkhadiosz ekkor kitervelte, hogyan szerez az idegentől és a kislánytól értesülést Mikhaináról, anélkül, hogy bármit is kérdezne. Megsimogatta a gyermek fejét, és meg akarta szagolni a tenyerét, vajon nem ismeri-e föl a gyermek vagy az apja tenyerének szagában Mikhaina verejtékének szagát vagy olajának illatát, ám igencsak elképedt, mert a kislány Arkhadiosz köpenye alatt kitapogatta a férfiaságát, és egy szempillantás alatt ügyesen megmerevítette.

– Most menj apácskámhoz – súgta neki –, de utána gyere vissza hozzám, mert mindannyian rögtön apácskámhoz mennek, engem pedig faképnél hagynak . . .

E pillanatban Arkhadiosz kemény férfikéz szorítását érezte a vállán: az idegen volt, aki kérdőre vonta, hogy mit akar a kislányától. Ettől Arkhadiosz egészen összezavarodott, és alig volt képes kinyögni:

– Mondd, jóember, ismerted te Mikhainát?

Erre elkezdett kacagni, de úgy, hogy a kacagástól szétállt a füle:

– Talán igen, de ki tudja? Ha jó leszel hozzám, és alaposan beakasztasz, akkor talán megmondom.

És az ő keze is behatolt Arkhadiosz köpenye alá.

– Én biz kétfalás vagyok – mondta, kezével összeviessza matatva –, úgy hajkurászom és töröm be a teret, akár a vad lovat . . .

Arkhadiosz, miközben az idegen alatta lihegett, megkísérelte hajában, ruhájában és a testén fölismerni Mikhaina váladékát és verejtékét, eltökélten arra, hogy ha megérzi a szagát, nyomban visszatér a Pontusra, vagy elmegy bárhová másfelé, amerre az idegen mondja, ha csupán egy reménysugár is létezik, hogy találkozhatson Mikhainával.

Ám minden hiábavaló volt. Az idegenen nem lelte Mikhaina nyomait, sem illatát. Ez az ember másokra szaglott, és nem Mikhainára. Arkha-

diosz itt sem kapta meg, amit keresett, míg az a másik azt kereste, amit meg is kapott. Arkhadiosz ellökte magától, mire az idegen feddő hangon mondta neki:

– Hát nem ismertél meg? Én vagyok Mikhaina! Übikosz, a férjem, annak a kislánynak az apja, fejét vesztette, levágták a barbárok. És én leszálltam az alvilágba, amelynek lejárata az Ister torkolatánál van. Épp ezen a helyen, ahol most a hajónk elhalad. És Hadész istenétől kértem a férjem fejét . . . Mire ideadta. És akkor az alvilágból visszatértem gyermekemhez, de a nyakamon a magamé helyett szeretett férjem fejével. Amit hordok, ez Übikosz feje. Az enyém, vagyis Mikhaina feje az alvilágban maradt . . .

Ekként hazudozott ismét az ismeretlen.

Éjszaka volt, hallatszott, ahogy a parton a kutyák álmukban összezárt állkapoccsal ugatnak. Úgy tanyázva fájdalomában, akár a hajóban, a hajóban pedig akár a bélpoklosságban, Arkhadiosz arra gondolt, hogy az ember lelke ugyanolyan, akár az étel – létezik többféle, hideg és forró, némely lelkek erősek és levecsesek, akár a bab, mások mint a nyúl zöldséggel, megint mások pedig mint a lépes méz . . .

Az övé ebben a pillanatban közönséges moslék volt. És Mikhaina épp ekkor jelent meg álmában, átölelte, ismét hímmé változtatta, és valamennyit magához vett a férfimagjából.

– Lehetséges – gondolta reggel megkönnyebbülten – , lehetséges, hogy abból a magból valahol most a gyermekeinket formálja.

IX.

Arkhadiosz, amikor hazaérkezett Viminaciumba, a pénzverdét zárva találta. Többé nem működött. Gallienus római császár, uralkodásának második évében, bezáratta. Mivel az officinában a következő évben sem fogtak hozzá a pénzveréshez, Arkhadiosz családjával együtt Stobiba költözött, ahol helyben forgalmazott pénzt vertek. Most fogóval dolgozott. A fogó alsó pofájába az érme hátlapját formázták meg, míg a felsőbe a címlapját. Miután előkészítette a megfelelő méretűre vágott rézlapkákat, valamennyit egészen olvadékonyra hevítette. Ekkor sorra berakta őket a fogó pofája közé, a két szárát összeszorította, majd fölülről sulykolni kezdte, így kovácsolva a pénzt.

Úgy tűnt, hogy rendben van a szénája, de a felesége tudta, hogy a férje álmában néha egy pillanatra tisztára megöszül, majd kiszáradva újra visszatér az eredeti hajszíne. Mintha az öregedés szempillantásnyi ideig tartó dagálya öntené el, valami álombeli múltó félelem visszhangja, amely sehogyan sem tudott felszínre jutni, és a valóságba áttörni.

Egy éjszaka elszörnyedve ébredt. Ez alkalommal Mikhaina jelent meg álmában, hogy megkérdezze tőle:

– Összesen hány évesek vagyunk mi ketten?

Kiszámította, hogy mindketten pontosan százévesek, de ez nem rémisztette meg. Felfogta, hogy többé nem Viminaciumban van, hanem Stobiban, és Mikhaina most, még ha valami szerencse folytán meg is akarná keresni, nem lesz képes rátalálni. Mivel többé nem tudhatja, hogy ő hol is tartózkodik.

Ekkor Arkhadiosz nyomban tenni kívánt valamit. Azért folyamodott, hogy ő mintázhassa a pénzérmékre kerülő ábrákat.

Maga elé tette azt a cserépdarabot, amelyre valaha árral és üszkös széndarabbal rárajzolta Mikhaina alakját, és ezt a rajzot nekilátott átvinni a verőformákba. A Stobiban vert rézérmékkal birodalomszerte áramlani kezdtek Mikhaina alakmásai, különféle nőalakok formájában testesítve meg az Egyetértést (Concordia), a Szerencsét (Fortuna) vagy a Bőséget (Abundantia).

Amikor meghallotta, hogy Viminaciumban újra beindították a pénzverést, visszatért oda a családjával, és nyomban rábízták a Traianus Decius császár feleségének arcmását viselő pénzérme megformázását. Herenia Etruscilla Mikhaina arcvonásait kapta, még a haját is úgy viselte az érmén, mint Mikhaina:

Arkhadiosz az érme peremén, miként szokás volt, föltüntette a pénz kibocsátásának helyét. Így Mikhaina, fölismervén arcvonásait a pénzen, tudhatta, hogy a pénzt Arkhadiosz veri, arra az esetre pedig, ha vissza szeretne térni hozzá, a pénzverde után tudhatta, hol találhatja meg őt.

Ezek az üzenetek azonban mintha nem jutottak volna célba. A Mikhaina arcmásával vert pénzérmék szerteszéledtek Stobiból, majd utóbb Viminaciumból az egész birodalomban, de minden hiábavaló volt. Múltak az évek, és Mikhaina nem adott életjelt magáról. Arkhadiosz tíz évvel idősebbnek látszott annál, mint amennyi valójában volt, de tovább nem változott, mintha valahol a jövőben állapotodott volna meg, arra várva, hogy önmaga és az évei utolérjék. Nyakában erős paprikából fűzött paprikafüzért viselt, és sűrűn folyamodott egy különleges gyakorlathoz. Arra tett kísérletet, hogy minden gondolatát, amint fölmerült benne, a gyökerében megszakítsa. Egyik, épp csak megszületett gondolatával ölte meg a másik, alig valamivel idősebb gondolatát. Mintha kővel zúzná szét a követ. Így lassanként meztelen maradt érzékei számára. Ekkortól az illatok, a képek, a hangok és az érintések ölték meg gondolatait . . .

– A gondolatok csak a lélek lúszere – hangzott a következtetése, és újra, akárcsak ifjúkorában, elkezdett olvasni. Mint aki keres valamit. És meg is találta. Egy fürdőmedence mozaikján a következő szavakat olvasta:

„Sic ego non sine te, nec tecum vivere possum.” És csak este értette meg ezt, amikor lefordította görögre:

„Így én nem tudok élni nélküled, sem veled.”

Egészen megrendült. A mozaik szavai kifejezetten neki szóltak, és az ő végzetéről beszéltek.

Ekkor Arkhadiosszal olyasmi történt, amit ő nem láthatott. A bal válla fölött megjelent egy piciny, vörös pillangó. És többé nem akart elrepülni. Úgy követte, akár egy kutya, de Arkhadiosz nem vette észre, mert a pillangót egyedül csak ő nem láthatta. De a lánya, Flacilla fölfigyelt rá.

Nem sokkal ezután egy ember egy gombolyag vörös gyapjúfonalat adott át Arkhadiosznak. Tavasz volt, és éjszaka, nem hallatszott más, csak ahogy egy rabszolganő valami madarat tanított beszélni. A madár tehetségtelen volt, s nehezen és hibásan ismételte a föladott szavakat.

– Ezt a gyapjúgombolyagot Mikhaina küldi neked – mondta az ismeretlen –, mindössze ennyi az, ami maradt utána. Ugyanis tíz nappal ezelőtt meghalt.

– Hol? – kérdezte Arkhadiosz, de választ nem kapott. Az ismeretlen maga sem tudta. Csak egy barátja utasítását teljesítette, aki megkérte erre a szívességre, ha már Viminaciumba megy . . .

X.

Arkhadiosz nyomozása ekként önmagától hamvába holt. Elment a Danöbion partjára, arra a menedékhelyre, ahol Mikhainával üldögélt a kompon lejátszódott esemény után, nézte a kacsák, tyúkok és nyulak faszobrait, a fatojásokat, a fából faragott fogolymadarakat és malacokat, amelyek kocsmaszerte álltak, hogy hirdessék, milyen ételekhez lehet itt hozzájutni, és vigasztalhatatlan volt. Kitartó és hosszú volt a szomorúsága, akár a betegség, még munkáját is elhanyagolta miatta a pénzverdében.

– Cras, cras, semper cras – suttozta.

Végül családjával visszatért Medianába, és megérezte, hogy a léleknek nincs súlya, nem zuhanhat le, akár a kő, ha elejtik, és nem szállhat föl, mint a dárda, ha az ég felé hajítják. Nem tudta, mihez kezdjen a lelkével. Néha kiment Naisusnál a folyópartra, és megvárta, hogy a délután negyedik órájában a szélfúvás egy pillanatra elakassza a víz folyását. Itt búslakodott, majd elővette a fejfájás, kevéssel azt megelőzően, amikor a pocsolók meg a mocsarak ontani kezdik a halott füvek szagát. Kezébe vette az egyik, Mikhaina arcképével verett pénzermét, és kettévágta, hogy Mikhainának is legyen pénze, és elköltesse a túlvilágon, mert ami ezen a világon összetört, az a túlvilágon egész. Ott Mikhaina a halálában is tudhatta, hogy Arkhadiosz várja.

A kétségbeeséstől meggyötörten és tönkretetten, egy este megérezte, hogy az „ő éjszakája” köszönt be, ahogyan Mikhaina mondta volna. A megtisztulásának éjszakája. És azonnal tisztában volt vele, mire fogja használni. Ősz volt. Nézte, hogyan hullanak lába elé a levelek, és hallotta, hogy ugyanezek a levelek mint susognak hulltukban a háta mögött. Ismét útelágazásban állt, és újra Hekatéhoz, a Hold istennőjéhez fohászott:

„Félek a szívemben elveszett üres kertektől, mert nem ismerem hozzájuk az utat. Mert nem én választom ki a madarakat, amelyek le fognak

oda szállni, és emlékeim idősebbek lesznek nálam, a múltba merülnek, és nem áll hatalmamban, hogy megtartsam őket . . .”

Akkor fölfedezte, hogy az emberben leggyorsabban a verejték öregszik, és leglassabban a lélek vénül. A lelke legalább tíz esztendővel fiatalabb volt a testénél. Ő maga ötvenéves volt, a lelke pedig még csak negyven körül járhatott. A lelke számára életben voltak még mindazok, akikről ő maga tudta, hogy rég meghaltak. A lelke még mindig nem tudta, hogy Mihhaina nincs többé. És akkor egyszeriben Arkhadiosz úgy kezdett viszonyulni Mihhainához, mintha élne. Mérhetetlen gyűlöletet érzett iránta. Boldogtalan életéért, elhagyott munkájáért, földúlt családi tűzhelyéért. E gyűlöletnek köszönhetően egy reggelre úgy elszállt a bánata, mintha betegségből gyógyult volna föl, mint aki téli álomból ébredt. Fölfrissülten, szinte örvendezve nézett szét környezetén, látta feleségét, aki annyira megváltozott, hogy már-már alig ismert rá, és szaladt megnézni a lányát is.

Szobácskájának ajtajában azonban szinte kövé dermedt. A szoba telve volt hollófekete hajjal. A hajtól teljesen elborítva, miként valami sátorban, egy nőalak térdelt, és kezét kagyló formájúra kulcsolta össze. A fején halbőr kalap volt, előtte a falon pedig ott függött a fakulcs. Arkhadiosz fölkiáltott, széjjeltúrta a hajzatot, és alatta Flacillát találta, a lányát.

– Az összekulcsolt kéz az a betű, amelyet elfeledtünk – szólta Flacilla, és elmosolyodott. Szemrebbenés nélkül nézte a pillangót, amely Arkhadiosz válla fölött fénypiheként lebegett.

Ekkor szétnyitotta Flacilla összezárt tenyerét. Egy gombolyag vörös gyapjúfonál volt benne. A lány apja szeme előtt lassan legombolyította, és amikor a fonál végére ért, hét pénzérme maradt a kezében, amit Mihhaina rejtett a gombolyagba. Az a hét római pénzérme, amelyet Arkhadiosz a szerelmének arcásával látott el.

Összesen hat rézpenz, meg egy ezüst. Rajtuk a jel, hogy melyik pénzverdében készültek.

BRASNYÓ István fordítása

*Az illusztrációk Kecskés M. Ferenc
Viminaciumban vert pénzgyűjteményéből valók*